

Gevechtstaken of politionele taken?

Een van de kenmerken van een staat is het bezit van het geweldsmonopolie. Het heeft betrekking op zowel de handhaving van de interne rust en orde als op het verdedigen van de staat tegen een externe dreiging. Van oudsher is de krijgsmacht hiermee belast. Daarbij moet echter worden aangetekend, dat voor o.m. de Nederlandse situatie, sedert de negentiende eeuw de interne ordehandhaving voor een belangrijk deel in handen is gelegd van de landelijk georganiseerde politie. Als evenwel omvangrijke ordeverstoringen plaatsvinden, wordt zo nodig een beroep gedaan op de krijgsmacht. Hiervoor komt in eerste instantie de Koninklijke Marechaussee in aanmerking, maar ook andere onderdelen van de krijgsmacht kunnen ermee worden belast. Voorbeelden van een dergelijke inzet zijn Wijster (1975), de Punt (1977) en Amsterdam (1980).

In de Nederlandse situatie is zo'n inzet uitzonderlijk en dat onderstreept in feite, dat de hoofdinspanning van de Nederlandse krijgsmacht, en overigens van de meeste Westeuropese landen, gelegen is in het voorkomen van een buitenlandse agressie en zo nodig (in bondgenootschappelijk verband) het verdedigen van de onafhankelijke

lijkheid. De organisatie, uitrusting, doctrines, opleiding en training zijn dan ook hierop afgestemd. Voor de Europese situatie kan er van worden uitgegaan, dat dan sprake is van een zgn. grootschalig conflict.

De hiervoor weergegeven benadering, waarbij het zwaartepunt van het geweldsmonopolie wordt gelegd bij het handhaven van de uitwendige veiligheid, blijkt in veel landen anders te zijn. Met name in landen met een minder stabiele regering of met een autoritair regime, ligt de prioriteit in het algemeen bij het handhaven van de inwendige veiligheid. Het is vermoedelijk niet onjuist te veronderstellen, dat dit op de meeste landen in de wereld van toepassing is. In deze situaties zal de potentiële tegenstander over andere capaciteiten, middelen en mogelijkheden beschikken, dan bij het grootschalige conflict. De taken die een krijgsmacht in deze omstandigheden moet kunnen uitvoeren vereisen een daarop afgestemde instelling, organisatie, (lichte) uitrusting, werkwijze, opleiding en oefening. De eenheden belast met deze taken van meer politionele aard zijn daardoor niet geschikt eventueel op te treden in een grootschalig conflict. Een treffend voorbeeld van een rolwisseling van een krijgsmachtdeel vindt men bij het voormalige KNIL. De primaire taak van dit leger was gericht op de bestrijding van de zgn. inlandse vijand. Ondanks het streven van de Indische legerleiding vanaf 1936, om het leger ook geschikt te maken voor inzet tegen een buitenlandse vijand (in dit geval Japan), heeft in maart 1942 niet tot het gewenste resultaat geleid. In het boek *De Japanse aanval op Java*, waarvan een bespreking in dit nummer is opgenomen, is dat drama verhaald. Naast onvoldoende middelen, kennis en vaardigheden om aan een grootschaliger conflict deel te nemen, blijkt ook de instelling van veel militairen van grote invloed te zijn geweest op de negatieve afloop.

Uit het voorgaande kan als conclusie worden getrokken, dat als de mogelijkheid van een extern conflict niet wordt uitgesloten, de krijgsmacht v.w.b. organisatie, materiële uitrusting, instelling, tactische doctrine, opleiding en oefening, zich met eerste prioriteit hierop moet richten. De bijdrage van de krijgsmacht aan de inwendige veiligheid is – zeker voor de Nederlandse situatie

– als een activiteit te beschouwen, waaraan een lage prioriteit moet worden gegeven. Zo nodig zouden bepaalde eenheden hiervoor kunnen worden bestemd en aanvullend getraind.

De genoemde werkingssfeer van het geweldsmonopolie (t.w. de handhaving van de uit- of inwendige veiligheid) is ook terug te vinden in de Grondwet (art. 103). Als doelstelling van de krijgsmacht is daarbij vermeld *de bescherming van de belangen van de staat* (art. 98). In het veiligheidsbeleid van de Nederlandse regering is, uitgaande van het gestelde in de Grondwet en op grond van de internationale ontwikkelingen, de nadruk gelegd op *het beheersen van de risico's, die voortvloeien uit conflicten binnen en tussen landen aan de rand van het NAVO-verdragsgebied, of buiten Europa. In samenhang hiermee dient de inrichting van de krijgsmacht dan ook veel meer dan voorheen te worden bepaald door de behoefte aan het optreden ten behoeve van crisisbeheersing* (Prioriteitennota). Op basis van deze redenering zijn dan ook als hoofdtaken van de Nederlandse krijgsmacht genoemd: *de uitvoering van crisisbeheersingsoperaties en de bescherming van de integriteit van het eigen en bondgenootschappelijke gebied*.

Uitgaande van het onderscheid bij crisisbeheersingsoperaties tussen *peacekeeping* en *peace-enforcing*, komen de eerstgenoemde operaties het meeste voor. Waarneming (ongewapend) en controle zijn daarbij de belangrijkste taken die worden uitgevoerd. Voor de uitvoering van de controletaken zijn licht bewapende eenheden veelal voldoende en is het gebruik van geweld alleen toegestaan voor zelfverdediging. Een belangrijk aspect daarbij is ook de onpartijdigheid van de ingezette eenheden. Alhoewel met *peace-enforcing* wordt beoogd de medewerking van een of meer partijen aan de oplossing van een conflict af te dwingen, is ook hier het uitgangspunt dat slechts in het uiterste geval, en na toestemming, geweld mag worden gebruikt. Om het doel te realiseren, dient het geweldsniveau zo laag mogelijk te zijn.

Zoals reeds eerder in een editoriaal werd be-

toogd (MS 162(1993)(2)) heeft een aantal taken dat bij crisisbeheersingsoperaties wordt uitgevoerd een sterk politioneel karakter. Met name geldt dit voor de *peacekeeping* operaties, maar ook voor *peace-enforcing* operaties die in het lage deel van het geweldsspectrum liggen. Als gevolg van het wegvallen van een duidelijke externe dreiging (Warschau-Pact) is de neiging groot aan de taken die voortvloeien uit crisisbeheersingsoperaties, eenzelfde of zelfs grotere waarde toe te kennen, dan aan de taken die voortvloeien uit het kunnen verdedigen van het eigen grondgebied. De Prioriteitennota geeft ook grond aan deze gedachte, omdat aan crisisbeheersingsoperaties meer aandacht is besteed, dan aan de bescherming van de integriteit van het grondgebied. Gelet op de terughoudendheid eenheden in te zetten als de veiligheidsrisico's voor het personeel (te) groot worden, is de veronderstelling gewettigd, dat Nederlandse eenheden voornamelijk beschikbaar zullen worden gesteld voor *peacekeeping* operaties. Dit zijn dus operaties met een overwegend politioneel karakter. Het verleden heeft geleerd dat als dit soort inzet, ook in de opleiding en bij oefeningen, de grootste aandacht krijgt, een fundamentele vergissing wordt gemaakt die niet gemakkelijk kan worden hersteld. In de toelichting op het recentelijk uitgegeven *mission statement* van de Koninklijke landmacht is gelukkig de juiste prioriteit aangegeven. Het is te hopen dat deze visie op andere niveaus blijvend wordt gedeeld.

Ondanks het grote belang dat wordt gehecht aan het uitvoeren van crisisbeheersingsoperaties, zal toch de regel moeten zijn, dat eerst wordt opgeleid voor gevechtstaken en dat daarop de uitrusting is afgestemd. Eerst nadat deze opleiding is voltooid, kan worden begonnen met de voorbereiding op crisisbeheersingsoperaties. Daarbij mag niet worden vergeten dat na deelname aan een dergelijke operatie weer aanvullende training nodig is om (gewone) gevechtstaken te kunnen uitvoeren. Uiteraard vergt deze opleiding en training de nodige tijd, maar altijd minder dan wanneer aan politionele taken de prioriteit zou worden gegeven.